

COMENTARIS DE TEXT

Text 1

He decidit, doncs, començar en primera persona, després ja veurem. D'altra banda en Tudurí va tranquil·litzar-me l'altre dia dient-me que tota la novel·la picaresca està escrita en primera persona. Els novel·listes ho fan per fer-te creure que es tracta d'autèntiques confidències i que t'estan dient a un mínim de tres mil exemplars allò que no dirien a ningú. Per què he d'abandonar jo aquesta primera persona autèntica? Diré més aviat, com la meva estimada Rigolboche, «estimo tant la veritat, que quan hagi de fer elogis de mi mateixa sacrificaré la modèstia».

M'agradaria tant dir la veritat, perquè he anat perdent la por amb l'habitud de viure, que els consells d'en Tudurí em van posar feta una fúria. Em temo que es pensa que escriuré sota el seu dictat.

Comentari

Aquest fragment pertany al «Pròleg» de la novel·la. En aquestes pàgines inicials, la narradora i protagonista, Carola Milà, ja gran, el 1968, i instal·lada a la badia de Pollença, a l'illa de Mallorca, ens explica que l'editor Cosme Tudurí, esmentat en el text, li encarrega, a partir d'una conversa, que escrigui les seves memòries perquè són dignes de ser publicades.

En aquest pròleg, Carola ens explica perquè escriu aquest llibre. I, també, com vol escriure'l, quins models i veu narrativa vol utilitzar per fer-ho. L'atzar d'haver nascut la nit del 31 de desembre de 1899, amb el canvi de segle, interessa a l'editor que li demana que escrigui un llibre amb els seus records. En els diàlegs que mantenen, la insistència de l'editor convenç Carola. I aquest és el punt de partida. Aleshores ella es va fent una sèrie de preguntes i reflexions sobre com començar a explicar la seva història, al mateix temps que va enumerant i, per tant, anticipant, alguns fets de la seva biografia. També reflexiona sobre com escriurà les seves memòries i, tal com explica en aquest fragment, decideix fer-ho en primera persona. Sabem, doncs, des de l'inici de la novel·la, què se'ns relatarà i com. El pròleg ens resumeix les diferents etapes i personalitats de la protagonista.

Carola Milà comença el relat de la seva vida des del seu present amb 68 anys, tants com el segle XX en aquell moment, instal·lada a Mallorca, amb bona salut i també bona situació econòmica. Això ja ens permet desdramatitzar els fets, perquè, malgrat les vicissituds bones o dolentes que hagi pogut viure, sabem que ha arribat a bon port. Sabem ja el final de la seva història, això n'elimina la tragèdia, com ho fa també el to amb què s'expressa.

El to, com el de tota la novel·la és col·loquial, però no pas d'una persona il·letrada, sinó d'una que ha viscut i que té formació, lectures i coneixements. Un to que, en molts moments, s'acosta a l'oralitat, a la literatura parlada. Decideix, ens diu, escriure en primera persona i, tot seguit, ens explica perquè i com s'utilitza aquesta veu narrativa: per guanyar

credibilitat sobre el que s'explica i per escurçar distàncies amb qui llegeix. La primera persona ens subministra les informacions i ens les explica directament, això fa que ens creuem amb més veracitat tot allò que ens diu i que, fins i tot, ens puguem identificar amb ella. Ara bé, també aquesta primera persona ens condueix a través de la narració des del seu punt de vista, des de la seva subjectivitat. No sabem què diuen o pensen els personatges, sinó que els coneixem, com ens passa amb les situacions i els escenaris, per una única veu, la seva, la de Carola. A més, lligant amb la desdramatització esmentada, des de la perspectiva només de la protagonista sabrem què li passa o li ha passat, o el que li passarà, amb ús continu de les tècniques del flasback o retrospecció i de l'anticipació.

Una primera persona, a més, que és la que fan servir les «novel·les picaresques», un dels models en què es basarà per escriure les seves memòries. D'aquestes obres d'aventures de protagonistes de classe baixa que van fent la viu-viu i fan tots els papers que calgui per la seva supervivència, esmenta en el pròleg l'obra *Moll Flanders*, que narra la vida d'una protagonista amb trets similars a la de Maria Aurèlia Capmany. Així, doncs, també se'ns indica no tan sols la forma amb què les escriurà sinó que ens anticipa com ha estat la seva vida, que ha passat per diversos tràmols i etapes diferents. També, dins de la tradició de la novel·la picaresca, cadascun dels capítols té un títol-sumari que sintetitza els principals esdeveniments que són narrats.

La protagonista, en un to col·loquial no exempt d'ironia i a punt d'explicar-nos la seva vida, ens parla «d'autèntiques confidències» i de «primera persona autèntica» que li servirà per dir la veritat. I cita, com un altre dels models emprats, la Rigolboche, la ballarina de can-can francesa que també va publicar unes memòries de les quals Capmany n'extreu el títol de la novel·la: «Feliçment, jo soc una dona». I Carola insisteix en voler dir «la veritat». I aquí, anem a raure al joc literari que fa servir Capmany entre veritat i mentida, entre història i memòria, entre fets reals i fets inventats.

Carola ens està parlant de com escriurà les seves memòries, però aquestes reflexions, com l'encàrrec de l'editor, formen part del relat que anem a començar. Carola està parlant de dir la veritat, però Carola no deixa de ser un personatge de ficció, no ha existit mai, ha estat creada per Maria Aurèlia Capmany. Carola parla d'autenticitat, però ella no és autèntica, tot i que sí que ho serà el context històric, passat, evidentment, pel seu sedàs i la seva visió subjectiva. Carola en diu que el relat en primera persona el fan servir els novel·listes «per fer-te creure que es tracta d'autèntiques confidències», exactament com Maria Aurèlia Capmany fa a través del personatge i les memòries de Carola. Un joc de nines russes d'una novel·la que conté la vida actual d'una protagonista que conté, més endins, les memòries que aquesta escriurà.

La veu narrativa de Carola parla d'autenticitat i veritat, però això no és, sinó, la base de l'estructura narrativa, reblada pel desvergonyiment i els models de novel·la picaresca que es proposa imitar. «Estima la veritat», però tot plegat és una invenció, com ho és la creació

literària de ficció. I, finalment, encara una altra constatació: Carola té opinió i decisió pròpies, no escriurà al «dictat» de ningú, tampoc de l'editor. Aquesta aposta per la llibertat i per ser ella mateixa és, també, una de les característiques de la vida i aventures de Carola Milà que trobarem al llarg d'una novel·la que ens conta unes memòries inventades en un context històric que serveix a l'autora per anar retratant diferents ambients, personatges i èpoques centrats en les condicions de vida i paper social de les dones durant el segle XX.

Text 2

Pel que feia a Heilbrun, Rossy no havia canviat, no podia suportar-lo. En aquells últims temps l'havia vist poc, però ara comprenia que continuava tenint veu i vot en les empreses familiars, i ara potser més que mai. Però ara havia après a tractar-lo i ell també. Li parlava com si Rossy fos una dona gran, una vella. A Rossy ja li agradava així. La Matilde es posava tan nerviosa quan els sentia parlar que alguna vegada intervenia indignada.

Un dia li havia dit a Bertold Heilbrun:

—La tractes com si fos la dona de l'Esteve, no la filla.

—És el que ella desitja.

—Ah no! No em surtis ara amb en Freud aquest!

—Condemnació dels déus! —reia Heilbrun—. Que ells me'n salvin! Freud era un jueu repugnant!

Aquell dia havia acabat la picabaralla de les dones amb una frase que tancava de cop:

—L'hem de trobar, primer —va dir.

—La vols fer buscar per la policia? —va dir la Dora, esverada.

—I per què no? —va dir la Matilde.

—Voleu callar d'un cop! —va dir Heilbrun amb autoritat—. La trobaré jo.

De sobte, Rossy es va posar vermella. Heilbrun va descobrir per enèsima vegada que era molt bonica. Rossy va començar a parlar amb un filet de veu:

—La Joana va tornar abans d'ahir a la nit. No us ho volia dir, però ja que sembla que tots esteu d'acord... Estic segura que la Joana sap on és la... la Carola.

Comentari

Aquest diàleg s'emmarca just després d'acabar la guerra civil (1936-1939) i l'inici de la postguerra franquista. La família Plans, en retornar a Barcelona, vol trobar Carola Milà. Recordem que Carola Milà, en la seva etapa de Llorença Torres, exercint la prostitució, va conèixer Esteve Plans, un ric industrial de la burgesia barcelonina, que li va posar un pis, és a dir, que la tenia «en exclusiva» com a amant, com a «mantinguda» tal com es deia a l'època. Joana, que és esmentada en el text, és la minyona que tindrà Carola en aquest pis